

**КАЗКА ЯК ВАЖЛИВИЙ ЗАСІБ МОВЛЕННЕВОГО РОЗВИТКУ ДИТИНИ
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**

*Марія Вишнівська, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Науковий керівник: Ірина Голубовська, кандидат філологічних наук, доцент
кафедри початкової освіти та культури фахової мови
Житомирський державний університет імені Івана Франка*

Постановка проблеми. Нині в українській дошкільній освіті, як і всюди, активно застосовуються різноманітні електронні засоби навчання й комунікації. При цьому різко зменшується значення друкованої книжки. Дорослі взагалі дуже мало читають своїм дітям і майже не знайомлять їх із найпопулярнішим колись фольклорним і літературним жанром – казкою. Наслідком такої байдужості можуть стати порушення мовленнєвого розвитку дитини, зниження її творчих здібностей та збіднення фантазії.

На нашу думку, необхідно приділяти належну увагу вихованню в дітей дошкільного віку інтересу до традиційних казок та забезпечити вільний доступ до них. Також важливо навчити дітей критично сприймати різні інтерпретації казок, що сприятиме розвитку мовлення й мислення, уміння відстоювати власну думку.

Проблема визначення ролі казки для мовленнєвого розвитку дошкільника перебуває в центрі уваги фахівців у царині психології, педагогіки, лінгвістики та літературознавства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Специфіку навчання мови та мовлення в дошкільному віці досліджували такі науковці: А. Богуш, О. Біляєв, М. Вашуленко, Н. Гавриш, Т. Донченко, С. Караман, К. Крутій, В. Мельничайко, М. Пентилюк та ін. До питань формування культури мовлення дошкільників через казку звертались педагоги й психологи (Й.-Ф. Герbart, Т. Поніманська, О. Калмикова, Н. Шиліна, М. Фомічова та ін.) та методисти (Н. Гавриш, Л. Ейлер, О. Жильцова, К. Крутій, Є. Сухенко). Роль казки в загальному мовленнєвому розвитку дітей дошкільного віку досліджували А. Богуш, Н. Гавриш, Н. Карпинська та інші.

Однак, попри численні дослідження, проблема ролі казки в мовленнєвому розвитку дітей дошкільного віку дотепер є недостатньо розкритою. **Мета нашої статті** – визначення оптимальних шляхів мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку засобами казки.

Виклад основного матеріалу. Казка відіграє надважливу роль у становленні особистості дитини. Власне, дошкільний вік сміливо можна назвати «віком казок». Як відомо, казка є провідним засобом формування мовленнєвого розвитку дитини. Ще Василь Сухомлинський справедливо називав це чарівно-

фантастичне оповідання свіжим вітром, що роздмухує вогник дитячої думки і мови [1, с. 35].

За своїм походженням казка – розповідний фольклорний жанр; розповідь, яка передається з покоління в покоління шляхом усної передачі. Фахівці в галузі дошкільної освіти виокремлюють такі ключові напрямки роботи з казкою: розвиток художньо-емоційного сприймання, формування культури мовлення, збагачення емоційно-чуттєвого та когнітивного досвіду [3, с. 112].

Дошкільникові легше сприймати навколишній світ через казку, адже її мова проста й доступна, сюжет прозорий і водночас загадковий. Казкові герої чудово вписуються у чарівний світ дитячої фантазії. Безсумнівним є і виховний вплив казки на малят. Твори цього жанру демонструють дітям моделі правильної та адекватної поведінки в різних життєвих ситуаціях, уникаючи зайвого моралізаторства та нудних настанов. Карколомна зміна подій, напруженість сюжету, захоплююча інтрига викликає в малят стійкий інтерес до такої жанрової форми. Крім того, казка формує в дошкільників моральні поняття, розвиває виразність мовлення, лексико-граматичну правильність, звукову вимову, зв'язність висловлювання, загальну культуру спілкування, точність художнього слова та словниковий запас [4, с. 11].

Рис. 1. Розвиток культури мовлення через казку

Безперечно, казка може стати важливим чинником розвитку мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку. На нашу думку, особливо цікавою в цьому плані є методика Лариси Фесюкової, яка допоможе дітям побачити казку з нового ракурсу, дасть поштовх для розвитку складових елементів культури мовлення [5, с. 29].

Дослідниця звертає увагу на такі методи роботи з казкою:

- від точок до казок;
- колаж із казок;
- рятувальні ситуації в казках;
- знайомі герої в нових обставинах;
- казка від лічилки;
- казки про фантастичні країни [5, с. 32].

Для того, щоб робота над казкою була доступною і цікавою, Л. Фесюкова пропонує використовувати таку загальну схему:

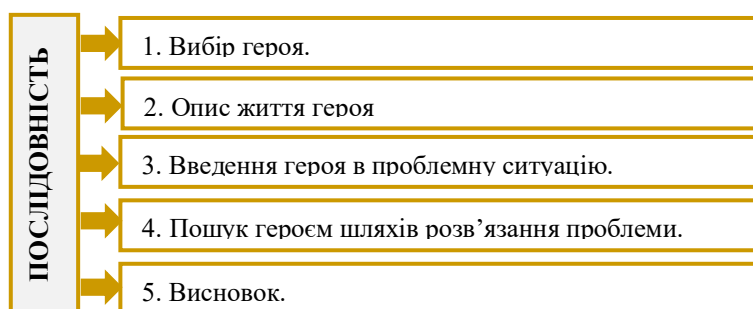
1. Назва казки.
2. Моральний урок.
3. Виховання добрих почуттів.
4. Мовленнєва зарядка.
5. Розвиток мислення та уяви.
6. Казка й математика.
7. Казка й екологія.
8. Казка розвиває руки [5, с. 37].

Схему варто починати застосовувати з молодшого дошкільного віку, адаптуючи її до рівня мовленнєвої культури дітей у групі. Якщо на етапі «Мовленнєва зарядка» неможливо підібрати прислів'я, то краще пропонувати звуконаслідування, забавлянки й потішки для дітей. На етапах «Казка й математика», «Казка й екологія» варто активізувати перший життєвий досвід малят, підвести їх до нових відкриттів.

Для розвитку мовлення дитини через казку доцільно застосовувати такі прийоми: постановка казок за допомогою ляльок, аналіз казок, складання казок, розповідання казок, обговорення поведінки та мотивів дій персонажів, переписування казок, програвання епізодів казок, залучення дошкільників до малювання за мотивами казки й досвіду [2, с. 81].

У процесі формування культури мовлення в дітей дошкільного віку засобами казки слід дотримуватись такої послідовності:

- вибір героя, близького дитині за віком, статтю та характером;
- опис життя героя в казковій країні;
- введення героя в проблемну ситуацію, схожу на реальну;
- пошук героєм шляхів розв'язання проблеми;
- висновок, залучення дитини до обговорення.

Рис. 2. Послідовність формування культури мовлення через казку

Для розвитку мовленнєвої діяльності дошкільників можна використовувати коректурні таблиці Наталії Гавриш, що дасть змогу вихователю здійснювати цілеспрямовану роботу з розвитку дітей, спираючись на дитячу зацікавленість та пізнавальні мотиви.

Важливою умовою повноцінного мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку є співпраця з батьками, яких теж варто долучати до роботи з казкою. Вони можуть знайомити своїх дітей із казками, які пропонує вихователь, допомагати добирати матеріал для виконання спільних проєктів. Також можна проводити батьківські збори на теми: «Виховні та розвивальні можливості казки», «Формування мовлення казкою», «Як заохочувати дітей до правильного, виразного мовлення».

Висновки. Отже, казки збагачують лексичний запас дошкільнят, розвивають їх образне мислення й уяву, удосконалюють емоційний інтелект, сприяють формуванню чистого та правильного мовлення, при звичають до норм мовленнєвого етикету.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у вивченні впливу казок на мовленнєвий розвиток дітей дошкільного віку з різним рівнем розвитку мовлення.

Список використаних джерел

1. Аніщук А. М. Культура мовлення та виразне читання : навчально-методичний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів спеціальності «Дошкільна освіта». Ніжин : НДУ імені Миколи Гоголя, 2012. 134 с.
2. Богуш А., Гавриш Н., Котик Т. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних навчальних закладах : підручник для студентів ВНЗ ф-тів дошк. Освіти. Київ, 2006. 304 с.
3. Гавриш Н. В. Про критерії оцінки рівня мовленнєво творчої діяльності старших дошкільників. *Гуманізація навчально-виховного процесу* : зб. наук. праць / за заг. ред. В. І. Сипченка. Слов'янськ, 2001. С. 112–119.
4. Гавриш Н. В. Художнє слово і дитяче мовлення. Київ : Ред. загальнопед. газ., 2005. 128 с.
5. Фесюкова Л. Б. Виховання казкою. Харків, 2000. 122 с.

ЕФЕКТИВНЕ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ, БАГАТОФУНКЦІОНАЛЬНИХ АЛЬБОМІВ ЯК ЗАСОБУ МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКІВ ІЗ ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

*Олена Лаговська, вихователь корекційної групи Житомирського
дошкільного навчального закладу №73*

Актуальність теми. Невід'ємною частиною вітчизняної освітньої реформи є розвиток інклюзивної освіти, зокрема й в дошкільній ланці, що втілює прогресивні принципи сучасного суспільства.

Інклюзія як політика і процес, дає всім дітям, незалежно від їх індивідуальних особливостей, психічних та фізичних можливостей, рівний доступ до здобуття освіти в умовах масових загальноосвітніх закладів та створює необхідні умови для успішного виховання й навчання.